

Historik. ¹ Hugo Matthiessen: Torv og Hærstræde. 1922. S. 68. ² Således 1419, Acta pontificum II, 1280. ³ Smst. II, 920. ⁴ Smst. II, 1202. ⁵ Smst. II, 1293. ⁶ Kirkehist. Saml. 5 R. III, 583. ⁷ Rørdam: Kirkelove II, 9—10. ⁸ Se note 5. ⁹ Haugner I, 24. ¹⁰ Nyt hist. Tidsskr. V, 135. ¹¹ Haugner I, 36. ¹² Smst. I, 38. ¹³ Danske Atlas III, 288 f.; Haugner I, 41. ¹⁴ S. Annas alter, se Erslev: Repertorium nr. 6532 (1431); Vor Frue alter (Altare beate Marie virginis), se Acta pontificum V, 3447 (1500), 6279 (1508); S. Erasmi alter, se Ældste danske Arkivregistraturer V, 883 (1514). ¹⁵ Frederik I.s danske Registranter. S. 415, 443. ¹⁶ Kall Rasmussen: Musse Herred. 1866. S. 18. ¹⁷ Acta pontificum V, 3747 (1500).

Bygning. ¹⁸ Jordebøger 1568—1717, 1690. ¹⁹ Byens arkiv nr. 284. ²⁰ Provste-protokol 1685—1849, 1815. ²¹ J. Friis: Laaland Falster. 1859. I, 74. ²² Haugner I, 79. ²³ Raadstueprotokol 13. april 1653. ²⁴ Breve og dok. 1619—1794, 1632. ²⁵ Se note 23. ²⁶ Nakskov auktions- og licitationsprotokol 1837—58, 1854. ²⁷ Provste-protokol 1685—1849, 1836; Indkomne sager 1804—44, 1837. ²⁸ Byens arkiv nr. 253. ²⁹ Perlestikkerbogen, s. 796. ³⁰ Magistratens kopibog 1692. ³¹ Perlestikkerbogen, s. 145. ³² Breve og dok. 1619—1794, 1632. ³³ Borgerskabsprotokol 1650—1718, 26. april 1650. ³⁴ Byens arkiv nr. 257. ³⁵ Smst. nr. 262. ³⁶ Smaalandske Tegnelser 29. nov. 1654. ³⁷ Byens arkiv nr. 258. ³⁸ Smst. nr. 262. ³⁹ Breve og dok. 1619—1794, 1697. ⁴⁰ Perlestikkerbogen, s. 145, 147 og 796. ⁴¹ Byens arkiv nr. 253. ⁴² Spirbygningen udførligt omtalt hos Haugner I, 27 f. ⁴³ Perlestikkerbogen, s. 1065 ff. ⁴⁴ Smst. s. 1065 ff. ⁴⁵ Rhode. 1776. I, 105. ⁴⁶ Larsen: Laaland Falster. 1833. I, 18. ⁴⁷ Hofman: Foundationer VI, 2, s. 94. ⁴⁸ Byens arkiv nr. 284.

Inventar og gravminder. ⁴⁹ S. Arnvig, i Fynske Aarb. 1944. S. 205; byens arkiv nr. 263. ⁵⁰ Nu i Fyns stiftsmuseum. ⁵¹ Museumsindberetning (NM). ⁵² Perlestikkerbogen, s. 157. ⁵³ Smst. s. 150. ⁵⁴ Hendriksen: Lorenz Frölich 1920—21, 283. ⁵⁵ Byens arkiv nr. 260. ⁵⁶ Smst. nr. 265. ⁵⁷ Danske malede Portrætter IX, 188. ⁵⁸ Perlestikkerbogen, s. 157. ⁵⁹ Breve og dok. 1619—1794. ⁶⁰ Byens arkiv nr. 283 a. ⁶¹ Smst. nr. 265. ⁶² Perlestikkerbogen, s. 152. ⁶³ Marmora Danica II, 262 f.; sml. præsteindb. 1756. II, 285v. ⁶⁴ Danske malede Portrætter. IX, 191. ⁶⁵ Indkomne sager 1804—44. ⁶⁶ Sml. Hofman: Foundationer VI, 2, s. 34. ⁶⁷ Smst. VI, 2, s. 94. ⁶⁸ Smst. VI, 2, s. 93. ⁶⁹ Holms samling. ⁷⁰ Resens Atlas V, 101—02. ⁷¹ Bau- und Kunstdenkmäler, Lübeck IV, 387, efter Reimer Kochs Chronik (Lübeck Stadtbibl.); T. Hach; Lübecker Glockenkunde. 1913. S. 90. ⁷² Høyens notesbog VII, 51. ⁷³ Worsaaes notesbog I, 49 angiver det som opsat 1653. Årstallet nu forsvundet. Danske malede Portrætter IX, 190. ⁷⁴ Worsaaes notesbog I, 46. ⁷⁵ Abildgaards notesbog I, 56 f. ⁷⁶ Præsteindb. 1756. II, 291^r. ⁷⁷ Hofman: Foundationer. VI, 2, s. 93. ⁷⁸ Breve og dok. 1656—1860. ⁷⁹ Danske Atlas VI, 485. ⁸⁰ Dok. og breve for købstæderne 1574—1761, 1709.

†NAKSKOV HELDIGÅNSKIRKE

Nakskov helligåndshus nævnes første gang i året 1400 og blev da som et gejstligt præbende bortforlenet af paven¹. Kirken siges 1420 at være brændt sammen med største delen af byen², men omtales atter 1441 som »then Hilghens capella hoos Hilghegestes i Nakschow³«. 1470 blev helligåndshuset, som præsten Jep Andersen havde istandsat, og idet borgmester Bertel Espensen havde opgivet sin patronatsret, optaget som kloster i helligåndsortenen og fik sin egen prior⁴, men allerede 1478 blev det for bestandig henlagt under det nystiftede helligåndskloster i Fåborg⁵.

Efter reformationen blev »Nakskov Helliggejsthus«, efter 1539—42 at have haft sin egen forstander, henlagt til Almindeligt Hospital i Nykøbing Falster⁶.

Mens klosterbygningerne snart blev nedbrudt⁷, skete det samme ikke med kirken, der i 1600'rne omtales som »Klosterkirken«. Regnskabsnotater synes at vise, at den fremdeles har været brugt til gudstjeneste i første halvdel af århundredet⁸. Under Svenskekrigen synes den at være blevet anvendt som krudtmagasin⁹ og benyttedes måske på denne måde, indtil den 1689—90 blev nedrevet¹⁰.

I klosterkirken nævnes i middelalderen tre *altre*, nemlig *Jomfru Marias*, *Guds Legems* og *Hellig Løsens* *altre*¹².

Fundamenter af kirken skal være påtruffet ved udgravninger til den nuværende biblioteksbygning.

INVENTAR

†*Alterbord* gjordes af deller 1645 (rgsk.).

†*Altertavle*. 1645 omtales en gammel altertavle, som bæres »neden i Kloster Kirken«, og samme år opsættes en altertavle på alteret (rgsk.); hvorvidt der her er tale om en ny eller den samme tavle, kan ikke afgøres.

†*Messehagel* af rødt fløjl skænkedes 1493 med et »fuldt Misse-siæke«¹².

†*Stolestader*. 1645 gjordes nogle stole i klosterkirken (rgsk.).

†*Klokker*. 1660 blev den klokke, som var slået i stykker af svenskerne, kørt fra klosterkirken til byens kirke for at omstøbes (rgsk.).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1633—64 (kirkeinspektionsarkivet, LA). — C. C. Haugner: Nakskov Købstads Historie. Nakskov 1934. I.

¹ Acta pontificum 2. juni 1400. ² S. R. D. I, 324. ³ Lindbæk og Stemann: De danske Helligaandsklostre, Diplomatariet 9. ⁴ Smst. s. 38 ff. ⁵ Smst. s. 52 f., jfr. Acta pontificum 14. marts 1478. ⁶ Haugner I, 159. ⁷ Smst. I, 160. ⁸ Regnskaberne yder derimod ingen oplysning om den »mindre Kirkebygning«, der efter Trap, 4. udg., s. 38 skal være opført 1636 på klosterkirkegården. ⁹ Haugner I, 278. ¹⁰ Det har ikke været muligt helt at klarlægge klosterkirkens skæbne i 1600'rne. Efter Danske Atlas VI, 486 skal den, samtidig med at byen blev gjort til en fæstning, være blevet indrettet til tøjhus, hvilket imidlertid ikke stemmer med de før citerede regnskabsuddrag. På samme sted angiver Danske Atlas nedbrydningsåret til 1659, men har derimod andetsteds, III, 291, det rigtige årstal 1689. Den mulighed foreligger, at der foruden klosterkirken har været bevaret en del af selve klosterbygningerne, og at det er her, der har været indrettet krudtmagasin, hvilket stemmer med, at selve kirken blev nedbrudt 1689 (rgsk. 1689—90, fol. 539 b), men at krudthuset på klosterets kirkegård først i 1695 blev solgt ved auktion, se Kronens Skøder III, 169. ¹¹ Lindbæk og Stemann: De danske Helligaandsklostre, Diplomatariet 84 f. ¹² Hofman: Foundationer, VI, 2, s. 195 f.